

szoborcsoportok reprodukcióit nézzük. Már az első színes reprodukció — az *Ádám és Éva* című szobor — időben is, térben is hosszú ideig fogva tartó képzettársításokat ébreszt fel a nézőben. Madáchi kép ez? Nem! Baranyi Károly víziója, amely nem egyszer évezredek át-ugorva bibliai, mitológiai alakokat idéz — mint a világot mindenre elszántan átröpülni kész *Ikarosz* —, vagy tanulmányfejei közül a nagy csaták vérmezőit visszaidéző *Albán fej*, a zord *Tanulmányfej* és a sziklakemény arcvonású, harcra induló *Katona*. Megejtő, hogy a Mester kezevonásai milyen drámai erővel érvényesülnek ezeken az arcokon. Hosszas elmerengés után az a meggyőződés szilárdul meg most újra és jobban, hogy Baranyi minden idegszálával átérzi a világot.

Ezt nem csupán maradandó értékű tanulmányfejei árulják el — most, ezekben a remek reprodukciókban még tartósabban —, hanem kompozícióiban, szoborcsoportjaiban is ez az erő jut kifejezésre — *Szűcs parasztlak*, *Ritmus*, *Fejek* —, akárcsak a témavilágához oly közel álló állatok lebilincselő erejű meg-

formálásában (*Oroszlán*, *Bövény*, *Lófej*, *Kakas* és *A nagy hal megeszi a kis halat*).

Baranyi Károly azok közé a kiforrott szobrászművészek közé tartozik, akik egy széles skálába bevehető minden technikában otthonosan mozognak. Legyen az kő, fa, vas, bádoglemez, pozdorjalemez, samott vagy csak gipsz; ujjai nyomán a vonalak pánhuzamosa, találkozás, kereszteződése, a hajlatokban drámaian kemény vagy líraian lágy ívelése az ember, a természet láttán a lélek és az élet oly sokféle rezdülését fejezik ki, mint amennyit egy színekben gazdag kavics a fényektől izzó keresztmetszetében, az érzések végtelen skáláját kifejező egyetlen tekintetben (a *Katona*), vagy a kettémetszett fa évgyűrűiben, a pozdorjalemez szemcséiben, a samott érdes anyagszerűségében.

Igen! Az alkotó művész még nyolcvaneshet éves korában is az új felé tör. Szeretné meglelni a maga helyét a holnap parkjaiban, mezején és terein, mert úgy érzi, hogy „...bizni kell abban a virágban is, amit kéz helyett traverz tart.”

LÉVAY ENDRE

LEGSZÜKSÉGESEBB SZAVAINK GYŰJTEMÉNYE

SÁROSI KÁROLY: *A magyar nyelv alapszótára*.

Tartományi Tankönyvkiadó Intézet, Újvidék, 1974.

A szerző *Tanuljunk magyarul!* című tanítói kézikönyveinek, illetve tankönyveinek kiegészítéseként jelent meg *A magyar nyelv alapszótára*. Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány területén fokozatosan tért hódít a környezet nyelvének elsajátítása, vagyis önigazgatású szocialista társadalmunk népeinek és nemzetiségeinek az a törekvése, hogy egymás nyelvén keresztül megismerjék egymás szokásait, hagyományait, irodalmát, egyszóval kultúrá-

ját. A magyar nyelvnek mint nem anyanyelvnek a tanítása elsősorban Vajdaság általános iskoláinak szerbhorvát tannyelvű tagozataiban terjedt el.

A *magyar nyelv alapszótárának* elkészítéséhez elsősorban szógyakorlási alap kutatásokra volt szükség. Sárosi Károly megvizsgálta a héttől tizenegyes éves gyermekek írásbeli és szóbeli kommunikációjának leggyakoribb szavait (A Tartományi Tankönyvkiadó Intézet Közlönye, Újvi-

dék, 1972, 17. szám), ezeket egybevetette bizonyos szóstatisztikai munkák eredményeivel (Nemes Zoltán: *Szóstatisztika egymillió szótágot felölelő újságszövegek alapján*, Budapest, 1941; Nemes Zoltán: *A magyar parlamenti nyelv leggyakoribb szavai*, Szeged, 1933; Cser János: *A magyar gyermekek szókincse, Gyakorisági és korszótár*, Budapest, 1939 stb.), ugyanakkor már meglévő más nyelvű minimális szótárakra is alapozott. A módszertani szakirodalomból főleg Fülei—Szántó Endre és Szentgyörgyvári Artúr műveit használta fel.

A magyar nyelv alapszótára pontosan meghatározza a leggyakoribb szavakat és frazeológiai egységeket, vagyis azokat a lexikai elemeket, amelyek többféle beszédhelyzetben is felhasználhatók. A szavak válogatásakor igen körültekintően kellett eljárni, mivel a tanterv csupán a nyolc év alatt elsajátítandó szavak mennyiségét (1900 lexikai egység az előirányzott tárgykörökből) határozza meg.

A szótár összeállításakor a legnagyobb relatív frekvenciával rendelkező és az általános iskolai tanulók írásbeli és szóbeli közlésében leggyakrabban előforduló szavakon kívül figyelembe kellett venni a tárgykör, a beszédhelyzet, a fonológiai-fonetikai szempont, a szavak hangulati-stilisztikai értéke által meghatározott szavakat is, melyek a nyelvoktatásban és a társalgásban nélkülözhetetlenek.

A funkcionális nyelvtan a szavakat nyelvtani szerepük szerint általában két csoportba osztja. A szókincs nagyobbik felét a fogalomjelölő, tartalmas szavak (igék, főnevek, melléknévek és ezek származéka) alkotják. A többi szó viszonyjelölő, funkcionális, a mondat megszerkesztésében vesz részt (igekötők, névutók, névelők és kötőszók). A viszonyszókon kívül a határozószók, bizonyos melléknévek, számnévek, névmások és igék is részt vesznek a mondatszerkesztésben. A szótár ezeket a szavakat a viszonyjelölő szavakkal együtt *A leggyakoribb struktúraszók* címmel külön ki is emeli.

A tulajdonképpeni Magyar—szerbhorvát alapszótár a leggyakoribb frazeológiai egységekkel a színeket, a számokat, a napok és hónapok neveit, az országok, földrészek és népek neveit, az óravezetés leggyakoribb kifejezéseit és a leggyakoribb személyneveket tartalmazó fejezetek után következik. A betűrendes szótári részben a magyar szavak mellett szerbhorvát nyelvű értelmezés található. A szavak szótári alakja azonos a magyar és a szerbhorvát szótárakban használatos szóalakokkal. A minimális szótár csupán abban tér el az általánosan elfogadott szótárszerkesztési alapelvektől, hogy önálló hangként szerepelteti az *á*-t és az *é*-t, elsősorban azért, hogy a magyar nyelvet célnyelvként tanulók számára megkönnyítse ezeknek a hangoknak az elsajátítását.

A kontrasztivitás elve alapján a szerző egybeveti a leggyakrabban előforduló magyar és szerbhorvát frazeológiai egységeket. Erre azért van szükség, mert a magyar igék és névszók nagy részének más a vonzata, mint a szerbhorvát igéknek és névszóknek. Rendkívül hasznos a magyar és a szerbhorvát szólások és közmondások egybevetése. (Ég a kezében a munka = Posao mu ide od ruke. Éhes, mint a farkas. = Biti gladan kao vuk. Előbb gondolkozz, aztán beszélj! = Ispeci pa reci! Úgy él, mint hal a vízben. = Živi kao bubreg u loju. Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát. = Kako prostreš, onako ćeš i ležati. Az alma nem esik messze a fájától. = Kakav otac, takav sin. Ki korán kel, aranyat lel. = Ko rano rani, dve sreće grabi. stb.), mert szemléletességével elősegítheti a tanulóknál a két nyelv közötti különbségek tudatosítását.

A magyar nyelv alapszótára nemcsak azért jelentős, mert azt a szókincsminimumot tartalmazza, amely alapján eredményesen tanítható a magyar nyelv mint célnyelv az általános iskolában, hanem azért is, mert a tanulóknál kívül a nyelvtanárok, a tankönyvszerkesztők, az anyanyelvet oktató tanárok, a lektorok, a fordítók, az újságírók stb. is értékes adatokat szerezhetnek belőle.

MOLNÁR CS. LÁSZLÓ